

Колтакова Милана Юрївна,
*викладач ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»*

МОНІТОРИНГ ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Динамізм соціально-економічних перетворень у нашій країні, зростання ролі особистості в цих процесах, гуманізація та демократизація суспільних відносин, інтелектуалізація праці та діяльності людини – усе це підняло сферу освіти на якісно новий рівень професійної підготовки фахівців і спонукало до переосмислення ролі професійно-технічної школи.

Індивідуальна орієнтація освіти не означає ігнорування її соціального та національного значення. У зв'язку з цим важливо встановлювати і відстежувати конкретні зв'язки і взаємовпливи між соціально-економічною, соціокультурною та освітньою сферами, причому ці зв'язки повинні мати чітко виражений прогностичний характер, оскільки саме освіта визначатиме майбутній стан усіх аспектів життя суспільства. Незважаючи на всі зміни, система освіти ніколи не втратить свого одвічного призначення – формувати та розвивати знання, вміння та навички. Однак у цьому плані потрібні фундаментальні зміни. Знання становлять найвищу цінність для розвитку людини, якщо вони формуються як проблемні. Об'єктивно і суб'єктивно неповне знання створює надійне підґрунтя для розвитку творчого потенціалу людини, її бажання мислити і діяти. Від суб'єктивно нового знання – до об'єктивно нового знання – через процес проблемного навчання .

Розв'язання суперечностей між парадигмами, освітніми цілями і практиками та реалізація принципу саморозвитку, який є ключовим принципом сучасної школи, стає недоцільним, якщо школа не забезпечена фахівцями, які можуть професійно виконувати це завдання. Разом з тим, вислів, який існує в педагогіці з незапам'ятних часів: «Тільки людина може виховувати людину»т – залишається актуальним. Природно, що реалізація принципу розвитку – необхідність розвивати особистість студента і саму вищу освіту – зачіпає всіх, хто причетний до вищої освіти. Однак найбільша відповідальність і навантаження в процесі оновлення об'єктивно лежить на викладачах [1, с. 60].

Поняття «викладач» стало широко використовуватися в бізнесі. Майже століття це поняття було дещо жартівливим, калькою, некритичним запозиченням термінів із західної управлінської ідеології та практики. Сьогодні поняття стає звичним, часто замінюючи термін «вчитель». Зміна термінології не є випадковою і зумовлена подоланням догматичних соціалістичних стереотипів, в яких ігнорувався світовий досвід управлінської практики. У вітчизняній літературі переважали критичні оцінки капіталістичної теорії і практики управління, які, хоча і визнавали позитивні моменти, у цілому створювали негативне тло в суспільній свідомості. Перехід

до нових соціально-економічних відносин по-новому поставив питання кадрового забезпечення педагогічних кадрів [2, с. 15].

Поняття «вчитель» насамперед асоціюється з типом педагога, однією з характеристик якого є наявність базової професійної освіти. Це положення рівною мірою стосується і системи управління освітою. Протягом багатьох років наше суспільство визнавало управління неспеціалізованою сферою діяльності, а управлінців – людьми, які не потребують спеціальної підготовки для цієї діяльності. Як правило, керівником школи ставав хороший вчитель або людина, яку хтось порекомендував. Все, що вони могли зробити, – це спочатку перенести свою предметну діяльність на управління школою, здобуваючи знання та використовуючи свою інтуїцію через практичний досвід, спроби і помилки та підвищення кваліфікації, щоб досягти того, що називається професіоналізмом, а не соціальною експертизою чи функціоналізмом. Згідно з теорією нелюдського менеджменту, директор – це набір посадових функцій [3, с. 14].

Цілісна концепція підготовки вчителя в педагогічному університеті, що ґрунтується на ідеї інтегративно-розвивального підходу як особливої форми пізнавальної і практичної діяльності та творчого професійно-педагогічного характеру діяльності майбутнього фахівця, включає в себе наступне:

а) професійну підготовку вчителів до творчої професійно-педагогічної діяльності як інтегративну соціально-педагогічну систему з цілісним процесом і рівневою структурою, в межах якої вона відбувається, зі змістом, що включає методологічну, теоретичну, технічну та практичну підготовку. Системна діяльність студентів відображає процес вирішення навчальних завдань і є комплексом взаємопов'язаних видів діяльності: навчально-пізнавальної, навчально-практичної, самостійної, що здійснюється на чотирьох рівнях, набуваючи на 3-4 рівнях характеру навчально-творчої діяльності евристичного та дослідницького типу і проходить у своєму розвитку три етапи: професійна публічність, професійний зміст, професійне дослідження;

б) багаторівнева система проектування цілей і змісту освіти і навчання:

✓ на концептуальному рівні – це модель розвитку професіонала (педагога в галузі освіти), стиль діяльності, що розуміється як співвідношення особистісних характеристик з об'єктивними вимогами діяльності та особливостями суб'єкта професійної діяльності;

✓ на організаційному рівні «курукулум» – комплексний план освіти і розвитку особистості, в якому інтегрований зміст освіти представлений як організаційна система, що ґрунтується на застосуванні методів побудови оптимальної системи навчання;

✓ на рівні змісту це інтегрована навчальна дисципліна – дидактична одиниця змісту освіти, проблематизація якої здійснюється через систему навчальних проблемно-пізнавальних завдань;

в) технологія навчання творчої професійно-педагогічної діяльності – це складний інтегрований процес управління розвитком суб'єкта діяльності з розв'язання навчальних проблемно-пізнавальних завдань, який здійснюється

через відбір і послідовне виконання дій та передбачає розвиток у людини вмінь і навичок творчої діяльності;

д) стиль творчої діяльності є інтегративною характеристикою, яка найбільш ефективно презентує особистісний профіль суб'єкта творчої професійно-педагогічної діяльності через пов'язані з ним професійні функції, що виступають як спосіб самоорганізації та самореалізації особистості і як мотивація до самоуправління керованою організацією; та активність є критерієм ефективності системи підготовки вчителя до творчої професійно-педагогічної діяльності.

Професійно-педагогічна активність розкривається через систему показників [4, с. 28].

Інтегративно-розвивальний підхід до навчання як управлінського процесу, що ґрунтується на принципах цілісності, ієрархічності та керованості, є основою для інтеграції різних структурних елементів у єдине системне утворення і дозволяє розглядати професійну діяльність як механізм, за допомогою якого відбувається навчання організованої дії. Розвиток означає поступовий перехід від діяльності під наглядом до самостійного навчання, а від нього - до самонавчання і саморозвитку .

Першою одиницею аналізу навчання як управління є освітньо-педагогічна ситуація, в структурі якої виділяють такі змінні: 1) зміст організованого та операціоналізованого освітнього процесу. Характер структурування цього змісту визначає програму діяльності, якою оволодіває учень; 2) процес оволодіння узагальненими способами засвоєння змісту освіти і навчальної діяльності, а також діями, що організують перехід від одного рівня оволодіння до іншого; 3) система навчальних взаємодій; 4) взаємозв'язок між усіма змінними протягом навчального циклу динаміка взаємозв'язків між усіма змінними протягом навчального циклу. Системними змінними освітньо-педагогічної ситуації є соціальні взаємодії та відносини. Автентичні розумові дії, що лежать в основі навчання, вимагають рефлексії як відповідної самооцінки результатів з власної точки зору і з точки зору інших, що представляють соціально апробований досвід. З точки зору інтегративно-розвивального підходу, найкращі можливості для цього надає проблемне навчання. Психологічне значення проблемного навчання полягає в тому, що воно формує механізм рефлексії оцінки продуктивних психічних процесів, здійснюваних людиною, на основі соціальних форм мотивації та інтеріоризації, які контролюють ефективність індивідуального досвіду. На основі принципів комунікативних відносин діяльність учнів організовується як «спільне вирішення» проблеми, поставленої вчителем, і включає в себе: 1) прийняття проблеми; 2) участь у процесі розв'язання проблеми; 3) прийняття рішення.

Мистецтво педагогічної творчої професійно-педагогічної діяльності – це складний інтегрований процес, що управляє розвитком суб'єкта і об'єкта діяльності з вирішення навчально-пізнавальних завдань, який за умови організованої взаємодії учасників процесу розв'язання проблеми відбувається

через вибір і послідовне виконання дій та операцій, і передбачає Передбачає розвиток навичок і компетенцій людей.

При розробці технологій навчання як управління розвитком використовувався, серед іншого, метод накладання структури проблемно-розв'язувального навчання на процес (етапи) управління рефлексією. Характерною особливістю технології управління розвитком є те, що управління розглядається невіддільно від об'єкта або суб'єкта його дії. Метою технології навчання як управління розвитком є перетворення запланованих у ній змін на реальність .

Структурно-функціональна модель навчання як технології управління розвитком включає цілі (рівень професійної освіти в професійній моделі та цілі навчання в навчальній дисципліні) як структурні компоненти – змістові аспекти навчання, об'єкти викладання та учіння, відповідні фактичні види діяльності в технічних аспектах – процесуальні аспекти навчання, це взаємодія рефлексії як функціонального механізму системи, результатів навчання як стану того, хто навчається, та розвитку здатності до саморозвитку на проміжному та кінцевому рівнях. Структурно-функціональна модель передбачає циклічність процесу та його динамічність.

Список використаної літератури

1. Кравченко Л. Формування лідерських та організаторських якостей студентів як майбутніх менеджерів освіти. *Імідж сучасного педагога: науково-практичний освітньо-популярний журнал* / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В.Г. Короленка; гол. ред. Н. Білик. Полтава: ТОВ "Асмі", 2007. № 7/8. С. 57–62.
2. Галайко Ю.А. *Методична система математичної підготовки майбутніх фахівців*: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ю. А. Галайко; Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2008. 15-20 с.
3. Герасимова І. Г. *Гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців виробничої сфери*: Автореф. дис... канд. пед. наук. Київ, 2002. 14-19 с.
4. Ксенофонтова М.М. Етичний кодекс викладача. *Вісник Сумського національного аграрного університету: науковий журнал* / ред. кол.: В.І. Ладика, А.М. Салогуб, Ю.І. Данько та ін. Суми: Сумський нац. аграрний ун-т, 2013. Вип. 5 (56). С. 27–31.